

Osnovna šola Vodice
Ob šoli2, 1217 Vodice

Seminarska naloga:

GRŠKA MITOLOGIJA

Izbirni predmet:
UREJANJE BESEDIL

Šolsko leto 2005/2006

Kazal

Osnovna šola Vodice.....	1
Uvod.....	4
Verovanje.....	5
Bogovi.....	6
Junaki.....	6
Kralji.....	6
Kraji in predmeti.....	6
Pošasti.....	6
Bogovi.....	6
Junaki.....	11
Kralji.....	11
Pošasti.....	12
Miti in legende.....	13
Legende.....	13
Trojanska vojna.....	13
Dedal in Ikar.....	14
Odisej na otoku Kiklopov.....	15
Minotaver.....	16
Tezej.....	16
Sizif.....	18
Tantal.....	18
Zaključek.....	20

Uvod.....	3
Verovanje.....	4
Bogovi.....	6
Junaki.....	6
Kralji.....	6
Kraji in predmeti.....	6
Pošasti.....	6
Bogovi.....	6
Afrodita.....	6
Amfitrita.....	7
Apolonu.....	7
Ares.....	7
Ariadna.....	8
Atena.....	8
Êros.....	8
Had.....	8
Hera.....	9
Hermes.....	9
Kronos.....	9
Pozejdon.....	9

Rea.....	9
Zevs.....	9
Junaki.....	11
Heraklej.....	11
Odisej.....	11
Tezej.....	11
Perzej.....	11
Kralji.....	11
Amfitrion.....	11
Atrej.....	11
Avgij.....	11
Sizif.....	11
Tantal.....	11
Pošasti.....	12
Harpije.....	12
Kiklopi.....	12
Minotaver.....	12
Gorgone.....	12
Titani.....	12
Miti in legende.....	13
Legende.....	13
Trojanska vojna.....	13
Dedal in Ikar.....	14
Odisej na otoku Kiklopov.....	15
Minotaver.....	16
Tezej.....	16
Sizif.....	18
Tantal.....	18
Zaključek.....	20

Uvod

V starem veku so ozemlja današnje Grčije, bližnjih otokov v Jonskem, Egejskem in Sredozemskem morju, ter zahodna obala male Azije odigrali pomembno vlogo. Kako se je imenovalo prvotno prebivalstvo Grčije, ne vemo. Po imenu poznamo kot najstarejše Ahajce, za njimi so prihajali še Dorci in Jonci. Antična Grčija je del naše zgodovine in kulture. Umetnost, mitologija, filozofija in znanost starih Grkov so odločilno oblikovale sodobno evropsko civilizacijo in kulturo. Veliko število besed v evropskih jezikih izvira iz grščine, s svojo abecedo (alfabetom) so vplivali na nastanek in razvoj današnjih črkovnih pisav. Tudi prva oblika demokracije se je rodila v Grčiji. Grška književnost že od rimske antike dalje velja za klasično, torej prvorazredno, vzorno, posnemanja vredno književnost.

Verovanje

Skozi stoletja so Grke povezovali morje, skupen jezik, pisava, olimpijske igre in verovanje v iste bogove, ki so po njihovem mnenju živeli na gori Olimp.

Grki so častili vrsto bogov, ki so imeli po njihovi predstavi vse človeške lastnosti, pripisovali pa so jim nadnaravno moč in nesmrtnost.

Stari Grki so imeli dvanajst višjih bogov in boginj, ki so skrbeli za razne vidike njihovega življenja:

- Zevs (vrhovni bog, vladar neba in zemlje)
- Hera (Zevsova žena, zavetnica žensk)
- Atena(Zevsova hči, boginja modrosti in vojne)
- Pozejdon (Zevsov brat, bog morja)
- Afroditita (boginja ljubezni in lepote)
- Apolon (bog sonca in preroštva)
- Ares (bog vojne)
- Artemida (boginja lova , zavetnica živali in otrok)
- Demetra (boginja plodnosti, sadja in žita)
- Hefajst (bog ognja)
- Hermes (zaščitnik popotnikov in trgovcev)
- Hestija (boginja doma in ognjišča)

Grki so v odločilnih trenutkih vedno vprašali za nasvet preročišče v Delfih, kjer je bilo svetišče boga Apolona. Tu je bila v zemlji razpoka, iz katere se je kadila para.

Poleg bogov so Grki častili celo vrsto junakov, ki so se odlikovali na razne načine. Junaki so se ločili od bogov zlasti po tem, ker so bili umrljivi in so se bali starosti, ko jim usahne njihova moč.

Bogovi	Vloge bogov
Zevs	vladar neba in zemlje
Hera	zaščitnica družine in zakona
Apolon	bog svetlobe in pesništva
Atena	boginja modrosti in obrti
Pozejdon	bog morja

Iz najstarejšega obdobja grške zgodovine, so ohranjeni epi in različni miti, najbolj znana sta epi Iliada in Odiseja.

Bogovi

Afrodita, Amfitrita, Apolon, Ares, Ariadna, Artemida, Asklepij, Ate, Atena, Demetra, Dioniz, Eol, Eos, Erinije, Erida, Eros, Gea, Had, Heba, Hefajst, Helios, Hera, Hermes, Hore, Irene, Kronos, Mojre, Nemeza, Nike, Nimfa, Okean, Pan, Perzefona, Pozejdon, Priap, Rea, Selena, Tanatos, Temida, Tihe, Uran, Zevs.

Junaki

Ahil, Belerofont, Herkul, Odisej, Tezej, Perzej, Jazon.

Kralji

Amfitrion, Atrej, Avgij, Sizif, Tantal.

Kraji in predmeti

Aheron, Had, Olimp, Tartar.

Pošasti

Argos, giganti, gorgone, harpije, Hidra, Himera, Karibda, Kerber, kentavri, kiklopi, Ladon, Lamija, Minotaver, Scila, Sfinga, Tifon.

Bogovi

Afrodita je v grški mitologiji boginja ljubezni, lepote in spolnega poželenja. V rimski mitologiji ji ustreza Venera v egipčanski pa Hathor. Ima pridevek "rojena v morski peni". Po Heisodu je hči Urana. Temu je njegov sin Kronos (oče Zevs) odrezal spolne organe in jih vrgel v morje. Seme se je pomešalo z morjem in morje se je spenilo. V tej peni je nastala Afrodita, ki je na Cipru stopila na kopno. Obstajajo tudi drugi miti o rojstvu Afrodite. Po Homerju je hči Zeusa in Dione, drugi "poročajo" da je bila rojena v školjki. Poročena je bila s Hefajstom, bogom kovaštva in ognja, ki pa jo je stalno varal z nesmrtnicami in smrtnicami. Med zabavo z Aresom (Hefajst ju je presenetil, ujel v mrežo in pokazal vsem bogovom) je bil spočet Eros. Eden glavnih centrov čaščenja Afrodite je bil v Paphos na Cipru.

Amfitrita je v grški mitologiji morska boginja, hči Nereja in žena Pozejdona. Apolon (rušilec, uničevalec, a tudi odvratalec nesreč) je v grški mitologiji bog svetlobe, pomladi, moralne čistoče in umetnosti, predvsem glasbe. V tej vlogi je bil pomembnejši od muz (pridevek Musagetes). Prinašal pa je tudi smrt in uničenje. Maščevanje je izvrševal s puščicami; tako je med trojansko vojno poslal kugo v tabor Grkov, ko so le-ti ugrabili hčerko Apolonovega svečenika in jo naredili za sužnjo. Pripomogel je tudi k smrti Ahila, saj je vodil Parisovo puščico.

Apolonu je bilo posvečeno svetišče v Delfih, najpomembnejše antično preročišče. Razen v ljubezenskih zgodbah in zgodbi o glasbenem dvoboju s Panom, bogom pastirjev, nastopa v vseh zgodbah kot uničevalec. Ubil je velikana Titiosa, ker je hotel posiliti njegovo mater in satirja Matsyasa, ker je dovolil, da ga hvalijo, da igra lepše kot Apolon.

Ares je bil v grški mitologiji bog vojne in bojnega polja. V rimski mitologiji je njegov »dvojnik« Mars, čeprav je med njima veliko razlik. Njegovi simboli so bakla, pes in jastreb. Njegovi praprstari starši so Uran (moško utelešenje neba) in Gea (žensko utelešenje Zemlje). Njegovi prastari starši so Kronos titan »zadolžen« za čas in Reja, titaninja »zadolžena« za materinstvo. Njegova starša sta Zevs, bog neba in kralj bogov in Hera, boginja zakona in družine ter kraljica bogov. Med brati in sestrami so Hefajst, bog ognja in kovaštva, Eleintha, boginja poroda, Heba, boginja mladosti in številni polbratje ter polsestre po strani očeta in matere. Imel je mnogo ženskih in moških ljubimcev, med njimi: Afrodito, boginjo lepote in ljubezni, Eos, boginjo jutranje zore, Eris, boginjo zavisti ter množico smrtnikov ženskega in moškega spola. Med njegovimi potomci so: Deimos, bog groze, Fobos, bog strahu, Enialis, bog boja, Eros, bog ljubezni in številni smrtniki. Njegovi zavezniki so bili: Had, vladar podzemlja, Ker, boginja nasilne smrti, Ate, boginja zaslepljenosti, Deinos, bog groze, Fobos, bog boja. Medtem ko je Atena, boginja modrosti in vojne zvijače, »pristojna« za herojsko plat vojne, je Ares temačen bog. Je agresiven, krut, neusmiljen in željan krvi. Večkrat se je aktivno vmešal v boj in pošiljal nesrečne smrtnike v smrt. Veliko veselje so mu povzročali spor, plenjenje, potoki krvi in zvok orožja. Je posebljen je moškosti, kakor so jo smatrali antični Grki. Med trojansko vojno se je boril na strani Trojancev. Bil je ranjen, vendar ga je Aklepios pozdravil. Med ostalimi prebivalci Olimpa je bil nepriljubljen, celo njegov oče Zevs ga je zaničeval.

Ariadna (grško najbolj sveta ali zelo plodna mati) je v grški mitologiji boginja plodnosti na Kreti. Častili so jo tudi na Naksosu, Delosu, Cipru in v Atenah. Njena rimska »dvojnica« je Libera. V grški mitologiji je Ariadna hči kretskega kralja Minosa in Pasifae. Ko so Atenci umorili njegovega sina, je zasedel Atene. Atence je zavezal, da so vsako leto poslali na Kreto sedem mladeničev in mladenk. Namenjeni so bili za človeške žrtve Minotavru, ki je živel v labirintu. Neko leto se je junak Tezej priključil tej skupini s ciljem, da ubije Minotavra. Na Kreti se je Ariadna zaljubila vanj in mu podarila čaroben meč ter klobčič rdeče niti (Ariadnina nit). Tezej je med prodiranjem v labirint odvijal to nit, tako da je po uspešno opravljeni nalogi našel pot iz labirinta. Ko se je Tezej zmagovito vrnil iz labirinta, je Ariadna zbežala z njim, toda Tezej jo je spečo pustil na otoku Naksos. Tu je postala žena Dioniza.

Atena je boginja grške mitologije. Njena rimska dvojnica je Minerva. Imenovana je tudi Palas Atena, Athena (latinsko). Bila je deviška boginja, zaščitnica mikenskih kraljev, po njej imenovanega mesta Atene, grajska boginja Akropole. Njeno svetišče je bil Partenon. Bila je boginja miru in vojne, zaščitnica herojev, boginja umetnosti in modrosti, izumiteljica abecede. Kmetom je dala plug, možem znanje tesarstva in ženam statve. Atena je ena od 12 bogov Olimpa. Nikdar ni imala ljubezenskih zvez. Zato je imela vzdevek Parthenos (devica). V trojanski vojni je bila nasprotnica Troje in zaščitnica Odiseja. Vzgajal jo je skupaj s svojo hčerko Palas bog rek Triton. Atena je Palas med vajo s kopji po nesreči ubila. Za spomin nanjo je Atena izdelala kip Paladion in prevzela njeno ime (od tu Palas Atena). Lahko jo je bilo užaliti. Ko jo je Arahna poskusila premagati v tkanju jo je Atena spremenila v čolniček stavev.

Ēros je v grški mitologiji bog ljubezni, poželenja in spolnosti; oboževan pa je bil tudi kot božanstvo plodnosti. Njegovo ime je koren besed kot erotika. Njegov rimski ekvivalent je bil Kupid, »poželenje«, znan tudi kot Amor, »ljubezen«. Podobno kot Dioniza so ga včasih imenovali Eleutherios, »osvoboditelj«. Po Hesiodu je skupaj s Tartarjem, Gajo in Nixsom vzniknil iz Kaosa. Pozneje je veljal kot sin Afrodite (rimske Venere) in Aresa (rimskega Marsa); njegova ljubica je Psihe (glej tudi Eros in Psihe). V umetnosti je pogosto upodobljen z lokom in puščicami, s katerimi cilja ljudi, in v zadetih se vname ljubezen. Po legendi ima poleg zlatih puščic ljubezni tudi železne puščice, ki vnamejo sovraštvo.

Had (tudi Pluton, Hades) je v grški mitologiji bog podzemlja; brat Zevsa in Pozejdona.

Hera je bila v grški mitologiji žena Zevsa ter boginja družine in plodnosti. Njena slabost je bila, da je bila zelo ljubosumna in maščevalna.

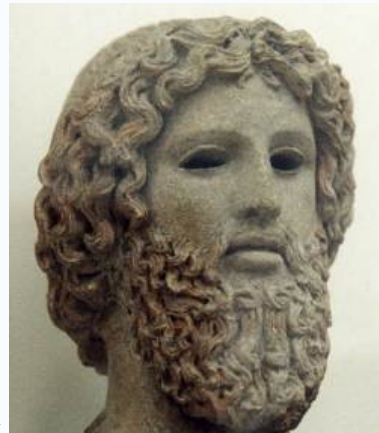
Hermes je v grški mitologiji sin Zevsa in nimfe Maie; bog pastirjev in čred, zaščitnik popotnikov, trgovcev in tatov, sel bogov. Vodil je duše umrlih v podzemlje.

Kronos je v grški mitologiji drugi najvišji bog, takoj za Zevsom, svojim sinom. Je bog časa. Poročen je s svojo sestro Reo.

Pozejdon je bil v grški mitologiji bog morja. Rimljani so ga imenovali Neptun, Etruščani pa Netuns.

Rea je v grški mitologiji hči Urana in Gee, Kronosova sestra in žena ter Zevsova mati.

Zevs (grško Ζεύς; Zeús - nebo, dan) je v grški mitologiji poglavar vseh bogov, bog neba in nevihte. Predstavlja tudi čuvaja državne ureditve, zaščitnika pravice in boga svetlobe. V rimski mitologiji je njegov »dvojnik« Jupiter. Njegov simbol je hrast, v roki drži žezlo in strelo, ob njem pa je njemu posvečeni orel. Njegova starša sta titan Kronos in Rea, zato so ga prvotno imenovali Kronion ali Kronides. Mati ga je skrivaj rodila Kreti, kjer ga je dojila koza Amaltea. Poročen je s svojo sestro Hero, ki mu je rodila Aresa, Hefajsta in Hebo. Njuno zakonsko življenje motijo prepiri zaradi Zevsovega uhajanja k drugim ženam. Z umrljivimi in nesmrtnimi je imel nešteto otrok. Boginja Temis mu je rodila Hore, Moire in Nimfe. Titanova hči Leto mu je rodila Apolona in Artemido, Titanova hči Diona pa Afrodito. Boginja Demetra mu je rodila Persefono, Mnemosine pa devet muz. Z Atlasovo hčerjo Maio se mu rodil Hermes. Umrljive ljubice, ki zapeljuje v različnih podobah, so mu rodile kopico junakov. Alkmene, ki se ji približal v podobi njenega moža Amfitriona, mu je rodila junaka Herakla; Danao je zapeljal v podobi zlatega dežja in rodila mu je Perzeja; Europo je odpeljal v podobi bika na Kreto, kjer mu je rodila tri sinove: Minosa, Radamantisa in Sarpedona; Ledi se je približal kot labod in je rodila Heleno in Dioskura (Dvojčka); Antiopo je zapeljal kot satir in rodila mu je dvojčka Amfiona in Zeta; Semela mu je rodila Dionisa; lepo Io je spremenil v belo kravo, da ga Hera ne bi zasačila pri grehu; Kalisto pa je spremenil v medvedko, da bi jo rešil pred ljubosumno Hero. V njegovem kasnejšem kultu se pojavljajo elementi monoteizma. Pogosto so ga imenovali tudi Oče bogov in ljudi. Gospoduje na visokem Olimpu, od koder pošilja strele in dež. Z Olimpa, nedosegljivega ljudem, pošilja s pomočjo egide (mogočni ščit) na Zemljo dež, sneg, veter, viharje in meteže, predvsem pa strelo in grom ter zbira oblake.

na

je

je

Najstarejše mesto, kjer so častili Zevsa, je bilo Dodona v epirski pokrajini. Tam je bilo tudi najznamenitejše preročišče poleg Apolonovega v Delfih. Iz šumenja svetega hrasta so svečeniki prerokovali ljudem, ki so spraševali Zevsa za nasvet. Tudi v Olimpiji v Elidi

je bilo slavno Zevsovo svetišče in preročišče. Zevsu v čast so v Olimpiji vsake štiri leta prirejali olimpijske igre, vsehelensko tekmovanje. Za Zevsov tempelj v Olimpiji na Peloponezu je izdelal znameniti kipar Fidija njemu v čast slavni kip iz zlata in slonove kosti.

Junaki

Heraklej je bil v grški mitologiji eden izmed mnogih nezakonskih otrok Zevsu. Rimljani so mu rekli Herkul. Zevsova žena, Hera se je maščevala Zevsu tako, da je »nagajala« njegovim otrokom in eden izmed njih je Heraklej.

Odisej (Ulikses) je bil kralj grškega otoka Itaka, mož Penelope, sin Laerta in oče Telemaha. Odisej je junak Homerjevega epa Odiseja in heroj Trojanske vojne, katere izid naj bi bil odločilen zaradi njegove domislice lesenega konja, imenovanega Trojanski konj, v katerem so se skrivali vojaki. Po desetletnem blodnem potovanju nazaj na rodni otok je pobil vse snubce svoje žene

Tezej (grško Θησεύς oz. Thesmos) je bil v grški mitologiji sin atenskega kralja Egeja in največji jonski junak.

Perzej (grško Περσεύς oz. Perseus) je bil v grški mitologiji sin Danaje in boga Zevsu ter vnuk Akrizija, kralja Argosa.

Kralji

Amfitrion je bil v grški mitologiji kralj Tirinta in mož Heraklejeve matere Alkmene. Ko je bil v vojni, je Zevs prevzel njegovo podobo in jo obiskal. Naslednjo noč se je vrnil Amfitrion. Alkmene je nato rodila dvojčka: Herakleja (oče Zevs) in Ifikla (oče Amfitrion). Amfitrion je tako postal oznaka za prevaranega moža.

Atrej je v grški mitologiji Pelopov sin in mikenski kralj. Zaradi sovraštva do svojega brata Tiesta je umoril dva njegova sina in z njunim mesom nahranil njunega očeta, svojega brata. Iz maščevanja ga je ubil tretji Tiestov sin Egist.

Avgij (grško Augias) je v grški mitologiji kralj Elide. Herakleju je dal nalogo, da očisti njegove hleve, v katerih je bilo 3000 govedi in niso bili očiščeni 30 let. Za izpolnitev naloge mu je dal en dan. Heraklej je to opravil tako, da je skozi hleve preusmeril tokova rek Alfej in Penej.

Sizif je bil grški mitološki kralj in ustanovitelj mesta Korint.

Tantal (grško Τάνταλος oz. Tantalos) je bil grški mitološki kralj Lidije in eden velikih grešnikov.

Pošasti

Harpije so v grški mitologiji divje roparske ptice z ženskimi glavami, ki predstavljajo grabežljivost, zlobo in nemirno vest.

Kiklopi so v grški mitologiji velikani z enim očesom na sredi čela. So sinovi Urana in Gee. Zevsu so kovali strele.

Minotaver je v grški mitologiji pošast s človeškim telesom in bikovo glavo.

Gorgone so v grški mitologiji tri pošasti Meduza, Steno in Evrialia. Imajo kače namesto las, velike zobe in bronastimi kopiti; ljudje so okameneli, če so jih pogledali.

Titani: Titanov je bilo dvanajst: šest moških Titanov in 6 ženskih Titanid. Štirje Titani so se poročili s štirimi sestrami in nastali so štirje pari.

Prvi par: Okeanos (praveletok in svetovni veletok, ki naj bi obdajal Zemljo) se poroči s Tetido (Tetis) in v njunem zakonu se jima rodi 3.000 studencev in rek in 3.000 morij.

Drugi par: Koios se poroči s Foibe, v njunem zakonu pa se jima rodi Leta (mati Apolona in Artemide) in Astreia (boginja zvezd in mati Hekate).

Tretji par: Hiperion se poroči s Teio, v njunem zakonu se jima rodijo Helios (Sonce), Selene (Mesec) in Eos (Zora).

Četrti par: Kronos in Rea sta zadnji titanski par, v njunem zakonu pa se jima rodijo Zevs (Zeus), Had (Hades), Pozejdon (Poseidon) in Hera ter nato še Hestia in Demetra.

Peti Titan Krios se poroči s Pontovo hčerjo Euribio, v njunem zakonu pa se jima rodijo zvezde in vetrovi.

Šesti Titan Iapetos se poroči z Okeanovo hčerjo Klimeno, rodijo pa se jima Prometej (Prometeus), Epimeteus, Atlas (nosač neba) in Meneteus (pastir Hadovih čred).

Peta in šesta Titanida - Mnemosine in Temis kasneje postaneta Zevsovi ženi. Mnemosine, ki je mati spomina Zevsu rodi devet muz, Temis pa je mati hor in moir.

Miti in legende

Je del grške mitologije. Na začetku nam pripoveduje o ustanovitvi Troje. Teukrij je ustanovil naselje Teukrija. Ko je Teukrij sprejel Dardana in mu dal hčer za ženo in svoje ozemlje, se je ta preimenovala v Dardanijo. Njegov naslednik pa je bil Erihtonij, ki je imel sina Trosa, po katerem se je mesto imenovalo Troja. Njegov sin Ilos pa očetu ne jemlje ozemlja, ampak zraven ustanovi svoje, ki se imenuje Ilion (ki se je čez kakih 1000 let združilo s Trojo)). Ilosov sin Laomedon pa se je odločil, da okoli Troje zgradi obzidje, ki je bilo dolgo 5 kilometrov. Sin Laomedona je bil Priam, ki je edini preživel Heraklovo uničenje Troje. Ta se je poročil s Hekabo, ki mu je rodila dva sinova: Hektorja in Parisa.

Na svatbo morske nimfe Tetide s tesalskim kraljem Peleom so bili povabljeni vsi bogovi razen Eride, ki je na zabavi odvrгла zlato jabolko z napisom »Najlepši«. Za to jabolko so se potegovali tri boginje: Afrodita, Atena in Hera. Niso se mogle zediniti. Zato jim je Zeus rekel, da naj o tem vprašajo Priamovega sina Parisa. Ko je temu vsaka nekaj ponudila, se je odločil, da bo izbral Afrodito in njeno ponudbo, da dobi najlepšo žensko na svetu. To pa je razjezilo Hero in Ateno, ki sta mu nastavili past. Na zabavi spartanskega kralja Menelaja je Paris Menelaju odvzel Heleno in ta se je dogovoril s kraljem Miken, svojim bratom Agamemnonom, o maščevanju. Tako se je začela trojanska vojna.

Legende

Trojanska vojna

Kralj Miken Agamemnon je zbral vojake iz vseh grških dežel in vojna je trajala deset let. Pred to vojno pa videc Kalhas napove, da bo Troja v desetem letu padla. In tudi je. Ahajci so z ladjami prispeli na obale Troje. O prvih letih vojne mit ne govori o čem pomembnejšem. Še najpomembnejše je dejstvu, da so Trojanskemu svečeniku Misiju v napadu odvzeli hčerke Hriso, Briseido in Hruseido. Misij se je o vračilu svojih hčera z božjo pomočjo pogajal. Tako sta se deseto leto sprla Ahil in Agamemnon, ki Hriso izpusti in Ahilu »ukrade« Briseido.

Ahil se od takrat do smrti njegovega prijatelja Patrokleja ni boril. Medtem pride do dvoboja med Hektorjem in Ajantom, ki je neodločen. Tudi do dvoboja Parisa in Menelaja za Heleno pride, a tam boginja Afrodita Parisa v poslednjem trenutku reši poraza, kajti zavije ga v meglo in odvede z bojišča. Pride do premirja. A takoj po njem Trojanci zažgejo velik del nasipa. Sicer so Ahajci ves čas preživljali ob nasipu. Ko se Patroklej preveč oddalji od ladij, ga Trojanci umore. Tu se zgodi nenavaden preobrat. Zaradi Ahilove jeze (srda) se Ahil pomeri s Hektorjem in ga ubije ter njegovo truplo vzame s sabo. Patrokla Ahajci sežgejo. Njemu v čast se začneju športne tekme. V zadnji panogi

(metu kopja) Ahil prisodi zmago Agamemnonu, ker je ta v tem najboljši in pokaže se, da sta se Ahil in Agamemnon spravila. Priam pride do Ahila in pregovori ga, da mu da Hektorjevo truplo, da ga sežgejo. Čez nekaj časa razjarjeni Apolon s puščico ustrelji Ahila v peto, ki zaradi tega umre (to je bilo edino Ahilovo ranljivo mesto, kajti Ahilova mati je, ko je bil ta še dojenček, peljala do reke Stiks, da bi postal nesmrten. A ker ga je držala za peto, je bil le tam ranljiv). Umrl je tudi Paris, ki ga je ubil junak Filoktet.

Grki pa si medtem zamislijo izvirno idejo. Z ladjami se umaknejo na otok Tenedos v bližini. Trojanci mislijo, da je Grke prizadela kuga in se tako ne morejo več boriti in že skorajda slavijo zmago. Toda na obrežju je mogočna nakaza: velikanski, iz jelovih desk zbit konj (kasneje imenovan trojanski konj, ki je bil Odisejeva zamisel). Trojanci ga odpeljejo v mesto. Toda ta je poln vojakov in ponoči ti pridejo ven, pokličejo še ostale vojake in skupaj sežgejo mesto. S Trojo je konec. Edini preživeli »pravi junaški Trojanec« Enej se odpravi po svetu, kjer začne zgodovino Rima, Odisej se 10 let vrača do rodne Itake (kar je opisano v Odiseji, ki je tako kot Iliada Homerjeva knjiga), Menelaj pa vzame Heleno nazaj.

Dedal in Ikar

Nekdaj v Atenah in v vsej Grčiji ni bilo večjega umetnika, kot je bil Dedal. Bil je stavbenik in kipar in čudovito je znal obdelovati kovino in les. Kdorkoli je videl njegove stvaritve, se je spraševal, ali jih je ustvarila človeška ali božja roka.

Dedal je imel mnogo učencev, toda najbolj nadarjen med njimi je bil njegov nečak Talos. Še kot otrok je iznašel mnogo novih pripomočkov za ustvarjanje in odlična so bila tudi njegova dela. Dedal se je zbal, da ga bo deček zasenčil, zato ga je nekega večera zvalil na atenski grad in ga v temnem mraku pahnil z okopov. Potem je šel pod obzidje, da bi dečka pokopal in tako izbrisal sledi svojega zločina. Vendar je zaman iskal truplo.

Boginja modrosti in umetnosti Atena je namreč, ker je imela fanta rada zaradi njegove bistrosti, prestregla Talosov padec in ga spremenila v ptico.

Dedalov zločin pa ni ostal skrit. Neki človek je namreč videl vse, kar se je zgodilo in je izdal morilca. Dedal je vedel, da ne more uiti kazni, zato je skupaj s sinom Ikarom pobegnil na otok Kreto. Kretskega kralja Minosa je z veseljem sprejel slavnega umetnika v svoji palači. Že dolgo je iskal umetnika, ki bi mu sezidal ječo za Minotavra, pošast z bikovo glavo in velikanskim človeškim telesom. Dedal si je izmislil zanj nenavadno stavbo - labirint. Kralj ga je za njegovo stvaritev bogato nagradil, vendar pa mu ni dovolil zapustiti otoka.

Dedalu pa se je tožilo po domu. Kadar je zrl čez široko morje v daljavo, je upal, da se bo na valovih prikazala ladja ki ga bo odpeljala v domovino. Namesto ladij pa je videl le morje, skale in jate ptic. Podnevi in ponoči je mislil na ptice, misel nanje ga je obsedla, da ni mogel spati. Risal je njihova krila, opazoval njihov let in se začel pripravljati na beg. Iz perja in voska je izdelal krila zase in za sina Ikara.

Ko je prišel dan pobege, sta si oče in sin pritrdila krila in poletela proti oblakom. Dedal je

Ikara učil, kako naj uporablja krila. Svaril je sina, naj ne leta previsoko, sicer bo sonce raztopilo vosek in ožgalo perje. Nekaj časa sta tako letela, Dedal je ves čas skrbno nadziral sina, če uboga njegova navodila. Ko je videl, da sin lepo in pravilno leti, se je pogreznil v razmišljanje o tako zelo pogrešani domovini. Ikar pa je to izkoristil in se povzpел visoko, previsoko. Sonce je raztopilo vosek ter ožgalo krila in Ikar je s strašnim krikom strmoglavil v morje. Potrtil Dedal, ki je slišal le še krik, se je spustil na najbližji otoček in sedel na obalo. Tako je obupan preždel ves dan, zvečer pa je morje naplavilo Ikarovo truplo.

Dedal je potem odletel na Sicilijo, kjer je ustvaril še mnogo čudovitih del. Otok, na katerem je pokopan Dedalov sin, s svojim imenom spominja na Ikarovo usodo. Imenuje se Ikaria.

Odisej na otoku Kiklopov

Ko je Odisej zapustil ruševine Troje, je s svojimi 12 ladjami mimogrede zavil še v Tracijo in tam zasedel mesto Kikonov Ismaru. Predolgo se je zadržal, tako da so mu Kikoni s svojimi zavezniki pobili precej mož, preden se je lahko umaknil. Prispel je do severne Afrike, do dežele Lotofagov. Nato je prispel do Sicilije in do Kozjega otoka, kjer so se oskrbeli s kozjim mesom. Preiskali so deželo Kiklopov. V svoji luknji ga je zadržal Kiklop Polifem, Pozejdonov sin. Požrl mu je šest ljudi, preden je Odiseju uspelo oslepiti Polifema in mu uiti. Odisej prispe k Eolu, bogu vetrov. Ta ga je najprej pogostil, nato pa mu je dal meh v katerega je zaprl vse škodljive vetrove. Odisejevi tovariši pa so meh odprli in vetrovi so jih vrgli nazaj na Eolov otok. Ta pa jih je to pot pregnal. Pripluli so do otoka Telepolosa, kjer so prebivali ljudožerci Lajstrigoni. Ti so s kamenjem uničili vse ladje razen Odisejeve. Ta je prispela na otok Ajajo, kjer je prebivala čarovnica Kirka. Nekaj mornarjev je začarala v svinje, Odiseja pa ni mogla, ker je bil zaščiten s čarobno korenino moli. Na njegov ukaz jih je spet spremenila v ljudi. Pri Kirki so ostali eno leto, nato pa so v Hadu vpraševali mrtvega vedeža Tejrezija za pot domov. Po njegovih navodilih so se vrnil h Kirki in nato mimo siren ter Scile in Karibde prispeli do otoka sončnega boga Helija. Na otoku so poklali nekaj goved. Za kazen jim je poslal Zeus nevihto, v kateri se je potopila ladja in vsi mornarji razen Odiseja. Na jamboru je prispel na otok Ogigijo, kjer je prebivala nimfa Kalipso. Ta je Odiseja 7 let zadrževala na otoku, nato pa so ji bogovi ukazali, da ga mora pustiti. Presenetil ga je Pozejdon, ki mu je potopil splav. Rešila ga je nimfa, ki mu je dala nepotopljivi šal. Ko je priplaval na otok Krf, je vrgel šal čez ramo v morje. Tu so prebivali Faiaki. Pred mesto ga je privedla kraljeva hčerka, nato pa je sam

prišel do kralja. Odisej je zmagal na tekmovanju v metanju diska. Tu je pripovedoval svoje dogodivščine. Čez dva dni so ga Faiaki izkrcali na Itaki, skupaj z zakladi. Pozejdon pa se jim je maščeval in jim ladjo spremenil v skalo. Atena Odiseja spremeni v starca, tako da ga nihče ne spozna. Odpravil se je k svojemu svinjskemu pastirju Evmajosu, kjer je ostal tri dni. Medtem se mu je pridružil njegov sin Telemah. Odisej se mu da spoznati, nato pa se ločeno napotita v palačo. V palači Odiseja snubci žalijo. Odisej se udeleži tekmovanja z lokom in izstrelji puščico skozi 12 sekir. S pomočjo pastirjev pobije vse snubce. Njegova žena ga spozna. Naslednji dan odide k svojemu očetu in se mu pokaže. S svojimi služabniki pobije nekaj upornih meščanov. Nato naredi Atena na Zevsov ukaz premirje.

Minotaver

Kralj Minos je nekoč pripravljaval žrtvovanje bika bogu Pozejdonu. Pred tem je molil, da bi mu Pozejdon poslal bika, ki bi mu ga žrtvoval. Iz morja je res prišel čudovit bel bik, ki je bil Minosu tako všeč, da se je odločil, da ga obdrži in žrtvuje drugega bika iz svoje črede. To je razjezilo Pozejdona, ki se je Minosu maščeval tako, da je povzročil, da se je njegova žena zaljubila v bika in z njim spočela otroka, ki je bil pol človek in pol bik.

Minos se je na pomoč, kako prikriti sramoto, obrnil na preročišče v Delfih, ki mu je svetovalo, naj zgradi velik blodnjak, v katerega naj zapre pošast. Ogromen blodnjak, ki ga je poimenoval Labirint, mu je zgradil Dedal, vanj pa so zaprli mesojedega Minotavra. V Labirint so nato pošiljali mladeniče in mladenke, s katerimi se je prehranjeval Minotaver.

Ubil ga je Tezej s pomočjo Ariadne, Minosove hčerke, ki se je vanj zaljubila. Na začetek blodnjaka je navezal vrvico, ki mu je kazala pot iz središča, kjer je ubil spečega Minotavra z mečem, ki mu ga je priskrbela Ariadna.

Tezej

Egej, sin atenskega kralja, je pred dolgimi leti zapustil domovino in se ni vrnil. Ko je Atenam začela groziti vojna, je stari kralj poslal v svet sle, naj ga privedejo domov. Odposlanci so sledili pripovedim o Egejevih junaških dejanjih in končno so ga našli v tujem kraljestvu, kjer je vladal, oženjen s kraljevo hčerjo. Povedali so mu vse o preteči nevarnosti in da ga oče prosi, naj se vrne domov. Egej ni mogel odbiti očetove prošnje. Preden je odplul z atenskimi odposlanci, je pod veliko skalo na obali skrnil svoj meč in

čevlje. Svoji ženi je naročil: "Ne vem, koliko časa se ne bova videla. Če bo medtem najin sin Tezej odrasel, ga pelji k skali. Ko bo dovolj močan in jo bo uspel dvigniti, naj vzame meč in čevlje in naj pride za mano v Atene." Leta so minevala in Egej se ni in ni vrnil. Tako je napočil dan, ko je mati odvedla sina k skali. Tezej je privzdignil skalo, si obul čevlje in si opasal meč ter se podal na dolgo in nevarno pot skozi divjo in nevarno pokrajino proti Atenam. Najprej je srečal strašnega tolovaja, katerega z železom okovani kij je bil strah in trepet popotnikov. Premagal ga je, vzel njegov kij in se napotil dalje. Največjo nevarnost na poti do Aten pa je predstavljal velikan Prokrust. To je bil zvijačen orjak. Svojih žrtev ni napadal, ampak jih je povabil v svoje domovanje, jih pogostil in jim ponudil prenočišče. Prav tu pa je tičala past. Prokrust je imel dve postelji: majhno in veliko. Gostu pa je vedno ponudil tisto, ki mu ni bila po meri. Velikim je nato sekal ude, majhne pa je natezal. Tako jih je mučil do smrti. Tezeja pa vendarle ni mogel ukaniti. Sam je končal v prekratki postelji in Tezej mu je odsekal glavo. Tezej je naposled prispel v Atene. Srečal je razjarjene množice ljudi, ki so godrnjali nad kraljem Egejem. Bil je ravno dan, ko so Atenci morali poslati na Kreto sedem mladeničev in mladenk, da bi jih požrl Minotaver. Ta krvavi davek Minosu je bil posledica zahrbtnosti Atencev, ki so na nekih slavnostnih igrah umorili Minosovega sina. Izbruhnila je huda vojna, Atenci so bili poraženi in od takrat so morali vsakih devet let na Kreto poslati žrtve za Minotavra. Tezej se je dal privedi pred kralja in ga zaprosil, naj ga kot enega izmed žrtvovanih pošlje na Kreto, češ da bo ubil Minotavra. Kralj je, ne vedoč, kdo je postavni tujec, izpolnil njegovo željo. Ko pa mu je Tezej pokazal čevlje in meč, je solzen spoznal, da pošilja v smrt lastnega sina. Toda besede ni mogel prelomiti. Kralj je skupaj z ljudstvom odpravo pospremil v pristanišče. Medtem ko je ljudstvo slavilo Tezeja, je Egej naročal sinu: "Odpluli boste kot vedno s črnim jadrom. Če pa boš v boju z Minotavrom uspel, razvijte, ko se boste vračali, belo jadro. Tako bom vedel, ali se smem veseliti zmage." Na Kreti je atensko ladjo že pričakoval kralj Minos. Takoj je opazil Tezeja, ki se je že navzven razlikoval od ostalih. Tezej je Minosa nagovoril in mu rekel, da ni prišel na Kreto Minotavru za kosilo ampak, da se namerava za vse večne čase znebiti nevarne pošasti. Minos se mu je posmehnil, vendar je vseeno obljubil, da bo v tem primeru osvobodil Atence in jih oprostil davka. V kraljevem spremstvu pa je bila tudi Minosova hči Ariadna. Všeč ji je bil postavni junak, a vedela je, da mu mora pomagati. Ponoči se je splazila v ječo, kjer so bili zaprti Atenci. Tezeju je prinesla čarobni meč za boj z Minotavrom ter klobčič niti, s pomočjo katerega se mu bo uspelo rešiti iz labirinta. Naročila mu je, naj priveže konec niti pri vhodu v blodnjak, nato pa med hojo odvijta klobčič. Tako se bo lahko ob niti tudi vrnil. Naslednji dan so Atenci vstopili v blodnjak. Tezej se je odpravil iskat pošast, ostali pa so ostali pri vhodu. Tezej je vestno izpolnjeval Ariadnina navodila ter se prebijal med netopirji in pajki, plesnivimi in zaudarjajočimi zidovi, krvavimi sledovi in kupi človeških kosti. Zaslišal je rjojenje in nato zagledal Minotavra. Bikovska glava je sedela na orjaškem človeškem telesu, iz nozdrvi so švigali plameni in strupena sapa je prihajala iz gobca. Tezej se je spopadel s pošastjo. Urno se je izmikal ogromnim tacam, ki so segale po njem in uspelo mu je zadeti Minotavra v srce. Ariadnina nit je Tezeja varno vodila proti izhodu. Atenci so se srečni objemali s Tezejem, ko se je nenadoma pojavila Ariadna. Prišla jih je posvarit, da je Minos izvedel, da jim je pomagala in da ne misli držati dane besede. Skupaj so pobegnili z atenskimi ladjami in ko je Minos ugotovil, kaj se je zgodilo, so bili že predaječ, da bi jih mogel dohiteti. Na poti domov so se Atenci ustavili na otoku Naksu. Medtem ko so ostali pripravljali zaloge za

pot do domačega mesta, je Ariadna zaspala. V sanjah se ji je prikazal bog Dioniz. Rekel ji je, da mora ostati na otoku, ker ji je usojeno, da postane njegova žena. Ariadna ga je ubogala, Tezej pa si tudi ni drznil upirati Dionizovi volji. Atenci so v veselem pričakovanju pluli proti domačemu mestu. Nestrpni in razburjeni so pozabili razpeti belo jadro. Ko je stari kralj Egej v daljavi zagledal črno jadro, se je v obupu vrgel s pečine v morje. Tezej veselja Atencev zaradi srečne vrnitve in smrti nevarne pošasti ni mogel deliti z očetom. Sedel je na njegov prestol in modro vladal, združil razcepljene državnice in postavil nove zakone. Na usodo nesrečnega kralja pa nas še danes spominja ime morja, v katerega se je pognal obupani Egej. Imenuje se namreč Egejsko morje.

Sizif

Sizif je dal na skali nad novo ustanovljenim mestom Korint zgraditi veličasten grad, ki pa ni imel pitne vode. Zato je Sizif poskušal priti do izvira sveže vode preko bogov. Izkoristil je spor med kraljem bogov, Zevsom in rečnim kraljem Azopom. Azopu je izdal kje se skriva Zevs in v zameno za informacijo mu je Azop daroval izvir pitne vode na gradu. Zevsa je sizifovo dejanje razjezilo, zato je ponj poslal Tanatosa, smrt. Sizif je smrt zvijačno ujel in jo zaprl v temnico. Od takrat naprej ni umrl več noben človek na svetu. Zevs je še enkrat pobesnel in poslal boga Aresa, da je osvobodil smrt, ki je Sizifa odpeljala v Hades. Sizif, ki je pričakoval tak rezultat je že pred tem naročil ženi, naj ne žaluje za njim in mu ne položi v grob darov, ki jih je bilo po tedanjih šegah treba priložiti mrtvem. Žena ga je ubogala in je celo slavila njegovo smrt. Sizif je v Hadesu tarnal nad njenim početjem in si izboril, da mu je Tanatos dovolil izhod iz Hadesa, da bi ženo opomnil na njene dolžnosti. Sizif je tako pobegnil iz sveta mrtvih in priredil veliko zabavo na račun bogov. To je Zevsa tako razjezilo, da je namenil Sizifu naložiti grozno kazen in ga poslati v Tartar. Ponovno je ponj poslal Tanatosa, ki se je z njim vrnil v Hades.

Za kazen za njegove grehe proti bogovom, je bil Sizif vržen v Tartar med največje grešnike. Tam je moral za kazen valiti ogromno skalo na vrh hriba. Vsakič, ko je pririnil skalo skoraj na vrh, pa mu je le-ta ušla in se skotalila na vznožje. Tako kazen bo, po grški mitologiji opravljal celo večnost.

Tantal

Tantal je bil kot sin kralja bogov Zevsa eden redkih smrtnikov, ki mu je bilo dano udeleževati se pojedini bogov na Olimpu. Bil je njihov ljubljenelec in varovanec. Zaradi vsega tega si je začel Tantal domišljati, da je enak bogovom, saj je pil njihov nektar in jedel ambrozijo z njihove mize.

Nekega dne je nek deček ukradel kipec iz templja boga Zevsa na Kreti in ga prinesel Tantal. Ta ga je skrnil pred bogovi in tajil, da ve, kje se nahaja. Mislil je namreč, da

bogovi ne vedo za njegovo skrivnost. Bogovi so sicer vedeli, da Tantal skriva kipec a so upali, da bo Tantal, ko se bo naveličal kipca, le uvidel svojo zmoto in ga vrnil v tempelj. Tantal pa je dejstvo, da mu ni nobeden od bogov dal vedeti, da je njegovo ravnanje napačno, le še potrdilo prepričanje, da jim je enak. Sklenil je, da bo še enkrat preizkusil njihovo vsevednost. Ubil je lastnega sina Pelopa in njegovo meso postregel bogovom, ko jih je naslednjič povabil k sebi v goste. Vsi bogovi razen zamišljene boginje Demetre, ki je pojedla košček mesa, so ogorčeni vstali od mize in zahtevali od Zeusa pravično kazen za grešnega kralja. Ta je ob spoznanju, da so bogovi kljub vsemu vsevedni začel prositi odpuščanja, kar pa ni pomagalo. Zevs je pahnil Tantala v Tartar, kjer ga je čakala huda kazen. Pelopa so obudili v življenje, manjkajoči kos mesa na lopatici, ki ga je pojedla Demetra, pa so mu nadomestili s koščkom slonovine. Tako so se vsi njegovi potomci rodili z belim znamenjem na tem delu telesa.

Tantala je v Tartaru čakala grozna, večna kazen. Zevs ga je privezal na sredino reke in poskrbel da je bil večno žejen. Kadarkoli pa se je sklonil do bistre vode, ki mu je segala do brade, da bi se odžejal, se je gladina umaknila. Tako je bila voda vedno le en palec od Tantalovih ust, doseči pa je ni mogel.

Zaključek

Zevs in Pozejdon sta bila najmočnejša grška bogova, kljub temu pa so junakom pomagale in jih ovirale boginje Atena, Hera in Afrodita.

Z izkopavanjem najdišč izbronaste dobe postaja vse bolj očitno, da so tedanja ljudstva častila predvsem boginje. Vsi maliki s Krete so ženskega spola in med njimi sta najznamenitejši kačji boginji iz Knososa. Najverjetneje je bilo tudi najvišje božanstvo prebivalcev otoka boginja. Možno je, da so častili samo eno boginjo in morda njenega sina, brata ali moža, ki je vsako jesen umrl in se na pomlad znova rodil. To prepričanje, ki je bilo razširjeno na Srednjem vzhodu, je odslikavalo kroženje letnih časov.

Mikenci so očitno imeli svoje bogove, med njimi Zevsa, Pozejdona, Hero, Hermesa in Ateno. Vsi so omenjeni na tabelnih zapisih iz poznega obdobja mikenske kulture. V Grčijo so jih verjetno prenesla grško govoreča ljudstva, ki so okoli 1900 pred našim štetjem zavzela deželo in se tam tudi naselila. Ta ljudstva so prevzela tudi kretsko boginjo, ki so jo častili kot Artemido, boginjo divjih živali. Bila je najvišje mikensko božanstvo.

Ob koncu 13. stoletja pred našim štetjem je mikenska civilizacija naglo propadala in Grčijo je zajelo mračno obdobje. To je prizadelo tudi ves Srednji vzhod. Razpadlo je hetitsko cesarstvo in prišlo je do množičnega priseljevanja s severa. Morebiti je konec civilizacij bronaste dobe povzročila klimatska sprememba. S tem lahko pojasnimo tudi spremembo v verovanju, ki se je zgodila v Grčiji in drugih delih vzhodnega Sredozemlja. Boginja mati je izgubila vrhovni položaj in ga odstopila bogu vremena. Ko se je grčija v osmem stoletju pred našim štetjem izkopala iz mračnega obdobja, je kralj bogov postal gromovnik Zevs, Artemida pa se je spustila na nižji položaj.